

УДК 658.153:338.244

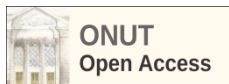
Купріна Н.М.

докторка економічних наук, професорка
кафедра обліку та аудиту
Одеський національний технологічний університет
вул. Канатна 112, м. Одеса, Україна, 65039
E-mail: k.natali_@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-4645-545X

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ СТАБІЛІЗАЦІЇ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Стаття присвячена дослідженню напрямів стабілізації агропромислового виробництва та діяльності таких важливих суб'єктів національної економіки, як сільськогосподарські підприємства, через застосування такого виду економічної трансформації їх діяльності, як персистентна. Вперше запропоновано видалення економічної категорії «персистентна трансформація діяльності сільськогосподарських підприємств». Проведено дослідження публікацій вчених, макроекономічних показників та статистичних даних зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств та експорту агропромислової продукції України та його результативності, зміни логістичних шляхів під час війни рф проти України. Доведено, що навіть в таких складних умовах функціонування економіки України, розвиток торгівлі продукцією сільськогосподарських підприємств та агропромислового виробництва та важливе стратегічне значення таких суб'єктів національної економіки для забезпечення фінансово-економічної, соціальної та продовольчої безпеки як України, так й інших країн.

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, зовнішньоекономічна діяльність, експортні операції, агропромислове виробництво, суб'єкти національної економіки, персистентна трансформація, стабілізація, забезпечення розвитку, інноваційні підходи.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Повномасштабне вторгнення російської федерації (рф) в Україну суттєво й негативно вплинуло на всі галузі національної економіки – їх стан, функціонування, результативність діяльності, логістичні шляхи збуту продукції і придбання виробничих запасів та основних засобів й їх обслуговування, функціонування транспортної логістичної системи, стан та результативність зовнішньої торгівлі. Як показали дослідження публікацій вчених [1, 2], на показники українського товарного експорту істотно вплинули військові дії в Україні, а негативними факторами впливу на експортну діяльність стали:

- суттєве скорочення виробництва продукції вітчизняними товаровиробниками;
- порушення логістичних шляхів та їх припинення, що пов'язано саме з блокуванням функціонування портів в Україні та окупація окремих територій;
- зменшення обсягу торгівлі, втрата ринків збуту або повне припинення експорту продукції до окремих країн та іноземних покупців;

– суттєва втрата конкурентоспроможності української експортної продукції через здороження логістичних та страхових послуг, а також за рахунок збільшення термінів поставок» тощо.

Такі суттєві зміни не минули й агропромислове виробництво та, відповідно, торкнулися та змінили діяльність сільськогосподарських підприємств, які є активними учасниками зовнішньоекономічної діяльності, джерелом сировини для виробництва продукції харчової промисловості, а також значним структурним елементом і суб'єктами агропромислового комплексу України.

Ринок продовольчих товарів є одним з життєво важливих ринків в будь якій країні та агропромислове виробництво будуть існувати навіть під час економічних, фінансових криз та військових дій, тому що забезпечують продовольчу і економічну безпеку, соціальні аспекти існування її населення. Тому, актуальною проблемою є забезпечення функціонування та конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств і харчової промисловості, як суб'єктів національної економіки України, в контексті стабілізації та розвитку агропромислового виробництва, що потребує подальших досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми забезпечення функціонування та конкурентоспроможності підприємницької діяльності суб'єктів національної економіки, які займаються агропромисловим виробництвом, не можливі без сучасних інноваційних технологій в управлінні для стабілізації їх діяльності й її розвитку в сучасних умовах їх функціонування в Україні.

Проблеми та статистичні дослідження змін товарного експорту України агропродовольчої продукції та оцінки наслідків повномасштабної воєнної агресії рф для української промисловості досліджувались в публікаціях українських вчених: П. Антонюка, О. Антонюка, Х. Баранюк, Н. Гахович, Л. Дейнеко, О. Кушніренко, Т. Ступницької, О. Ципліцької та іншими вченими.

Аналіз ринків агропромислової продукції, дослідження основних тенденцій розвитку світового продовольчого ринку та виробництво продовольства в Україні, а також формування глобального і регіонального ринків сільськогосподарської сировини та продовольства досліджували: П. Антонюк, О. Антонюк, Х. Баранюк, Б. Буркинський, В. Деменчук, Б. Духницький, В. Івченко, І. Кириленко, О. Лайко, В. Лисюк, Ю. Луценко, М. Пугачов, Т. Ступницька [1-3].

Сучасним інструментам та інноваційним підходам в управлінні для стабілізації та трансформації діяльності, забезпечення розвитку агропромислового виробництва та забезпечення конкурентоспроможності присвячені публікації: Г. Атамась, Б. Буркинський, А. Бутенко, І. Герчикова, О. Гончаренко, Дейнеко Л., В. Дубницький, Р. Жовновач, Н. Задорожна, Л. Закревська Г. Карпінська, Б. Карлофф, А. Ковальов, О. Коваленко, І. Ларіонов, Є. Лазарева, В. Лисюк, Дж.

Лодж., В. Ляшенко, Є. Масленніков, Г. Менкен, Е. Мінько, О. Ніколюк, А. Олливье, М. Онопрієнко, В. Осипов, Л. Піддубна, М. Портер, П. Саблук, І. Савенко, Т. Савченко, М. Сичевський, С. Соколенко, С. Хамініч [1-7], в тому числі сільськогосподарських підприємств, харчової промисловості та інших суб'єктів національної економіки, але потребують подальших досліджень в контексті поставленої мети та цілей дослідження.

Формулювання цілей дослідження. Метою даної статті є дослідження інноваційних підходів та напрямів стабілізації агропромислового виробництва та розвитку діяльності сільськогосподарських підприємств та харчової промисловості на основі оцінки їх експортної складової і результативності зовнішньоекономічної діяльності в сучасних умовах функціонування в Україні.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Не можна не погодитися з дослідженнями вчених [1,5], що у січні-лютому 2022 року український експорт демонстрував дуже позитивну динаміку, а саме відбулось зростання до аналогічного періоду минулого року становило 34%. Але з березня 2022 року відбувся обвал експорту на підставі війни росії проти України – скорочення поставок на 50%. Як що розглядати в кварталному розрізі самий суттєвий спад експортні операції мали місце в другому кварталі і склали 8632 млн. дол., проти 14100 млн. дол. в першому кварталі. Збільшити експорт до 10335 млн. дол. в третьому кварталі і 11084 млн. дол. в четвертому кварталі сприяло розблокування одеських портів, що підтверджується дослідженням та розрахунками авторів (див. табл. 1) на основі даних Державної служби статистики України [8].

Таблиця 1

Результати експорту товарів з України за 2021-2022р. [1]

Код і назва товарів по розділах з УКТЗЕД	Роки				2022 р. в % до 2021 р.
	2021 р.		2022 р.		
	Млн.дол.	%	Млн.дол.	%	
Експорт, всього, в т.ч.:	68072	100,0	44149	100,0	64,9
I. Живі тварини, продукти тваринного походження	1345	2,0	1472	3,3	109,4
II. Продукти рослинного походження	15538	22,8	5949	30,5	86,7
II. Жири та олії тваринного або рослинного походження	7037	10,3	2797	13,5	84,5
IV. Готові харчові продукти	3782	5,6		5,7	65,9
Всього агропродовольча продукція	27708	40,7	23396	53,0	84,4
V. Мінеральні продукти	8414	12,4	4323	9,8	51,4
VI. Продукція хімічної промисловості	2816	4,1	1287	2,9	45,7
XV. Недорогоцінні метали та вироби з них	15991	23,5	6004	13,6	37,5
XVI. Машини, обладнання	5260	7,7	3736	8,5	71,0
Інші	7883	11,6	5403	12,2	68,5

Дослідження вчених [1] на підставі табл. 1, підтверджують, що експорт скоротився по усіх розділах товарів відповідно до УКТЗЕД, але виключення є експорт виробництва такої продукції сільськогосподарських підприємств та агропромислового виробни-

цтва: живих тварин, продукції тваринного походження – спостерігається зростання обсягу продаж на 109,4% за рахунок продукції двох товарних груп: 02 «М'ясо та їстівні субпродукти» (зростання на 109,3%) і 04 «Молоко та молочні продукти, яйця птиці» (зрос-

тання на 119,6%). Але спостерігається скорочення експорту агропродовольчої продукції на 15,6% (на 4312 млн. дол.). Валютна виручка змінилася за ТОП-

8 основних агропродовольчих товарів, що підтверджується дослідженнями авторів та з яким не можливо не погодитися (див. рис. 1) [1].

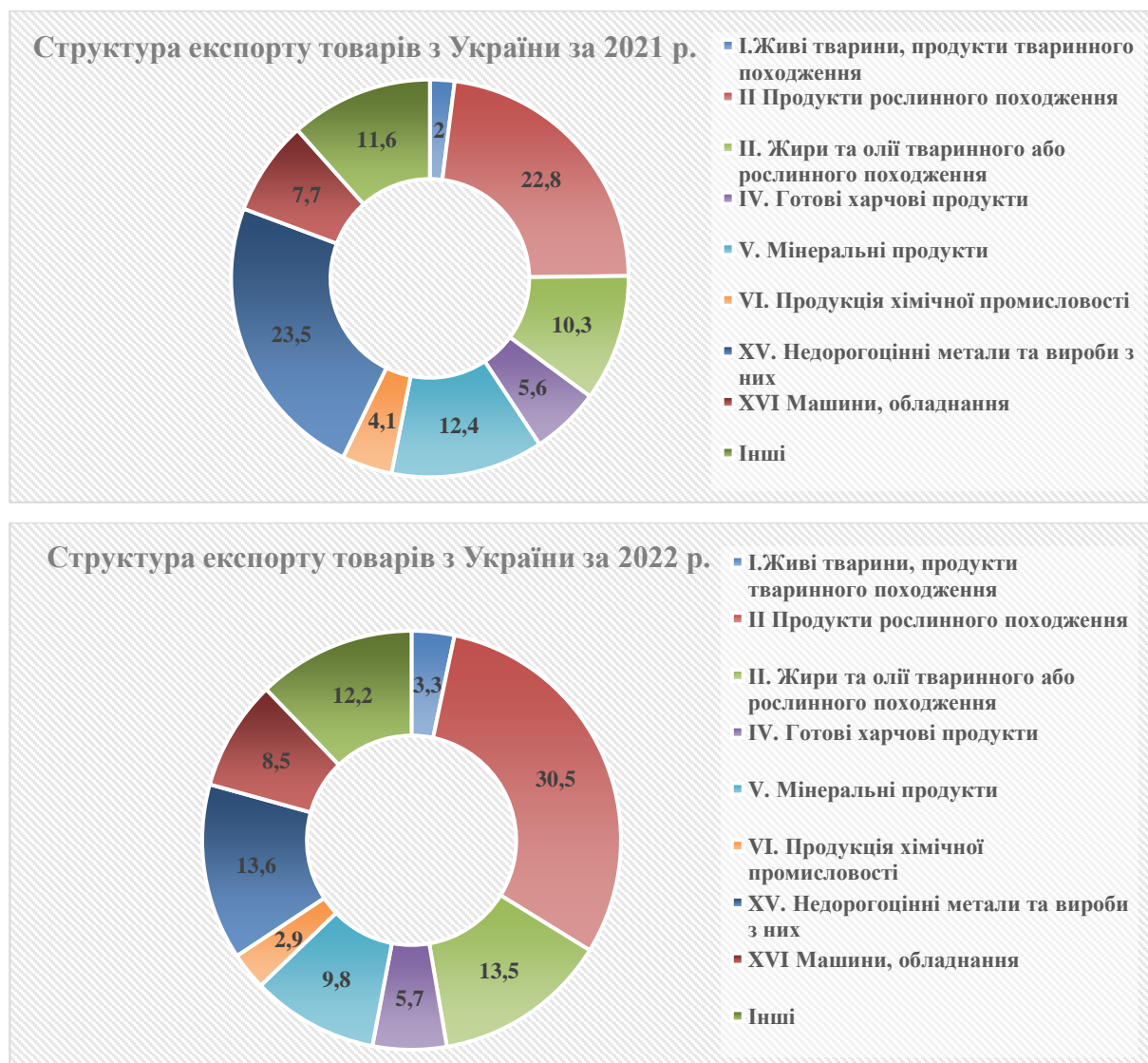

Рис. 1. Структура експорту товарів з України за 2021-2022р.*

*складено автором на основі джерел [1,5]

Так, відбулись наступні зміни в експорті продукції сільськогосподарських підприємств та агропромислового виробництва, розрахунки змін яких виконані на підставі Державної служби статистики України [1,8]:

- кукурудзи – 5,94 млрд. дол. (+1% від рівня 2022 року);
- олії соняшникової – 5,46 млрд. дол. (-14,4%);
- пшениці – 2,6 млрд. дол. (-44,7%);
- соняшника – 1,255 млрд. дол. (ріст в 33 рази);
- залишків і відходів харчової промисловості – 1,082 млрд. дол. (-37,6%);
- ріпаку – 1,54 млрд. дол. (-8,6%); соя – 0,862 млрд. дол. (+42,0%);

– м'ясо птиці – 852 млн. дол. (+10%).

Таким чином, головним експортним товаром України в 2022 році стала агропродовольча продукція стала з часткою 53,0%, але якщо вартість експорту скоротилася на 35,1%, то фізичний експорт зменшився на 38,4% – з 162 млн. т. в 2021 році до 99,8 млн. т. в 2022 році [8].

Ефективна зовнішньоекономічна діяльність будь-якої країни не можлива без розвинутої логістичної системи: транспортних шляхів і розвинутої її мережі, різноманітності видів транспорту та видів перевезень. Так, дослідження науковців підтвердило [1,2], що такий спад експортних операцій, в тому числі продукції сільськогосподарських підприємств та агропромислового виробництва, та їх результату відбулось під впливом

скорочення перевезень морським транспортом, на який приходиться переважна частина експорту України до початку війни. В 2022 році в такий спосіб експортовано 53,8 млн. т. (-55%) (з них 16,3 млн. т. через зернові коридори). Дослідження перевезень залізничним та автомобільним транспортом показує, що їх зростання на 3,4% та на 32,4% відповідно не змінило ситуацію та не змогло перекрити отримані втрати за рахунок скорочення морських перевезень.

Важливе макроекономічне значення для національної економіки та її господарюючих суб'єктів має результативність експортно-імпортних операцій, одним з важливих факторів їх формування є саме розвинута логістична система та організація міжнародних перевезень. Дослідження показало [1], що на фінансові результати експортно-імпортних операцій, а саме на сальдо і коефіцієнт покриття імпорту експортом суттєво вплинула війна, яку розв'язала російська федерація проти України. Так, дослідження статистичних даних показали [8], що в 2019 р. від'ємне сальдо

склало 19,8 млрд.дол., в 2020р. – 5,1 млрд. дол., але в 2021 р.– 4,8 млрд.дол. Дослідження експорту в Україні в воєнний 2022 рік проти 2021 року показало скорочення до 44,1 млрд. дол. (скорочення – 35,1%), а імпорту – скорочення до 55,3 млрд.дол (-24%).

Така зміна показників призвела до збільшення проти попередніх років від'ємного сальдо до 11,1 млрд.дол [1,8], що підтверджує те, що по більшості розділів товарів, які приймають участь у експортно-імпортних операціях, формується від'ємне сальдо згідно з УКТЗЕД з року в рік. Так, додатне сальдо кожного року в Україні має торгівля агропродовольчими товарами і недорогочінними металами, але додатне сальдо від реалізації саме продукції сільськогосподарських підприємств та агропромислового виробництва в 2022 р. значно перевищує цей показник по недорогочінним металам та виробам з них –1745 млн.дол. проти 3413 млн.дол. (в 5,21 рази) [1,5] (див. табл. 2).

Таблиця 2

Фінансові результати зовнішньоекономічної діяльності за окремими групами товарів за 2021-2022 рр. [1]

Код і назва товарів по розділам згідно УКТЗЕД	2021 р.				2022 р.			
	Експорт, млн.дол	Імпорт, млн.дол.	Сальдо, млн.дол.	К покр.	Експорт, млн.дол	Імпорт, млн.дол	Сальдо, млн.дол	К покр.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Усього</i>	68072	72843	-4771	0,934	44149	55273	-11124	0,799
У тому числі:								
1.Живі тварини; продукти тваринного походження	1345	1594	-249	0,844	1472	1175	297	1,253
2.Продукти рослинного походження	15538	2131	13407	7,291	13478	1927	11551	6,994
3.Жири та олії тваринного або рослинного походження	7037	444	6593	15,849	5949	294	5655	20,235
4.Готові харчові продукти	3788	3578	210	1,059	2497	2555	-58	0,977
<i>Всього агропродовольча продукція</i>	27708	7747	19961	3,577	23396	5951	17445	3,931
5.Недогороцінні метали та вироби з них	15991	4373	11618	3,657	6004	2591	3413	2,317
Інші	24373	60723	-36350	0,401	14749	46731	-31982	0,316

Дослідження показало, що різниця в динаміці експорту та імпорту в 2022р. воєнний рік призвела до того, що фінансовий результат зовнішньої торгівлі продукції сільськогосподарських підприємств та агропромислового виробництва – коефіцієнт покриття імпорту експортом став зростати з 3,577 в 2021р. до

3,931. В 2021-2022 рр. експорт товарів в Україну скоротився на 15,6%, то імпорт – скоротився в більшій мірі на 23,2% (див. табл. 2). Таким чином, по 8 товарних групах імпорт скоротився на 1457 млн.дол., що складає 81,1 % загального скорочення в сумі 1796 млн.дол. [1, с. 6-7] (рис. 2).

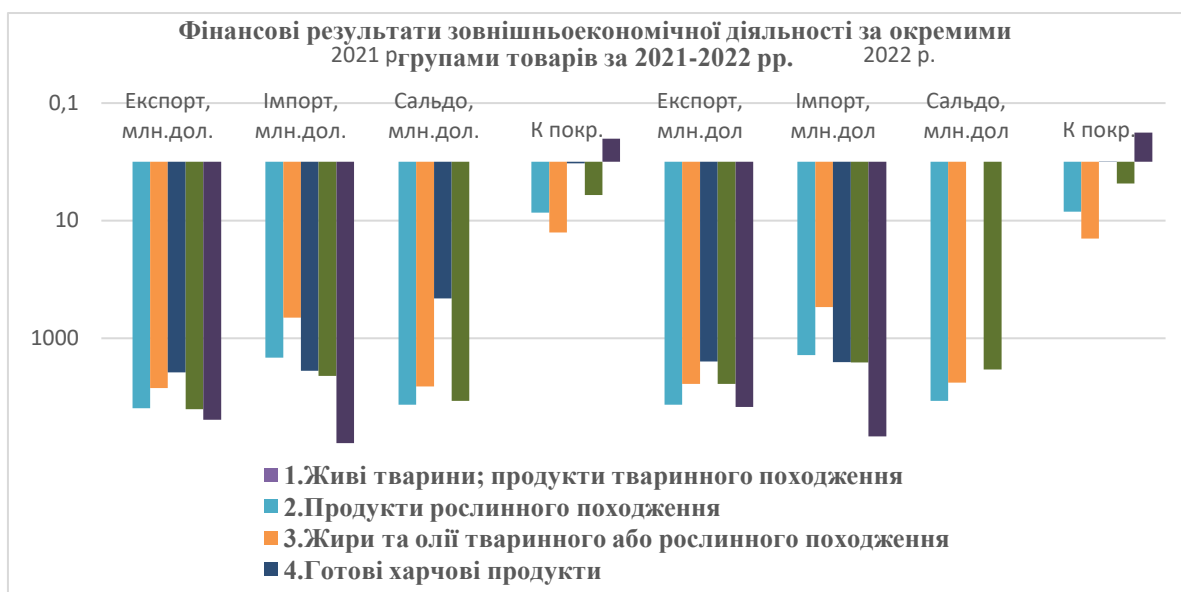

Рис. 2. Зміна показників, які характеризують фінансові результати експортно-імпорتنних операцій з товарами за 2021-2022 рр.*

* розраховано за даними державної служби статистики України [8] на основі джерела [1,8]

Таким чином, проведене дослідження макроекономічних показників, статистичних даних та публікацій по даній проблематики підтвердило, на діяльність сільськогосподарських підприємств та процес агропромислового виробництва, зовнішньоекономічну діяльність України, види перевезень та зміну логістичних шляхів, в тому числі й на зміну фінансових результатів експортно-імпорتنних операцій від її реалізації, суттєво вплинула війна, яку розв'язала РФ проти України. Але, навіть в таких складних умовах функціонування суб'єктів національної економіки, які складають агропромисловий комплекс України та забезпечують агропромислове виробництво та експорт агропродовольчої продукції, потребують інноваційних підходів в системі управління та економічної трансформації їх діяльності.

На нашу думку, запропонований нами такий вид економічної трансформації діяльності з метою стабілізації функціонування, забезпечення конкурентоспроможності та розвитку для суб'єктів харчової промисловості – персистентної трансформації, є актуальним та інноваційним підходом для функціонування й сільськогосподарських підприємств.

Запропонована нами вперше економічна категорія «персистентність діяльності суб'єктів харчової промисловості» – відображає ступінь економічної стійкості харчової промисловості та її суб'єктів як об'єкта дослідження до впливу факторів зовнішнього середовища та достатній рівень ефективності його функціонування і конкурентоспроможності (рис. 3) [9].

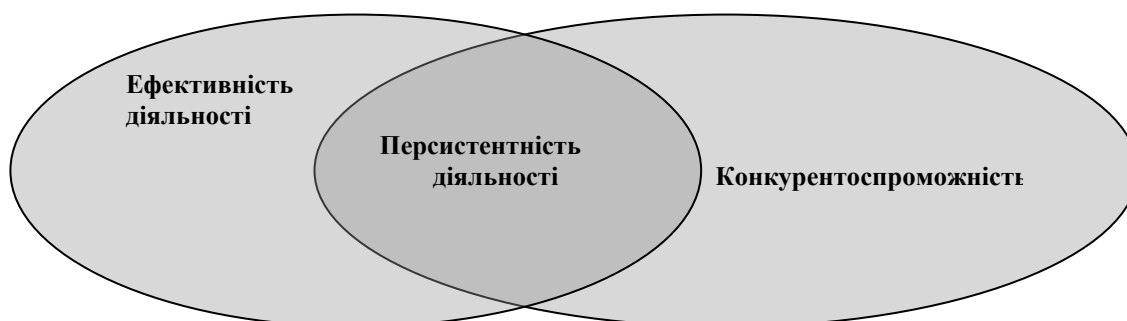

Рис. 3. Взаємозв'язок категорій «ефективність» і «конкурентоспроможність» суб'єктів національної економіки*

*розробка автора на основі джерел [3]

На нашу думку, на підставі проведеного нами попереднього дослідження підходів до економічної трансформації діяльності суб'єктів національної економіки [1, с. 191-208; 9, с. 323-325; 10-12], для сільськогосподарських підприємств в контексті стабілізації її агропромислового виробництва та розвитку таких суб'єктів національної економіки, «персистентність

діяльності сільськогосподарських підприємств» – відображає ступінь економічної стійкості такого об'єкта дослідження до впливу факторів зовнішнього середовища та достатній рівень ефективності його функціонування, стабілізації виробництва і забезпечення конкурентоспроможності як суб'єкта агропромислового комплексу країни.

Наше попереднє дослідження підтвердило [3, с. 191-193], що такий підхід до оцінки суб'єктів національної економіки, вибір саме категорії «персистентність діяльності» базується на відмові від таких економічних категорій, як «стабільність» і «стійкість» у зв'язку з активним використанням їх у різних напрямках економічної науки на рівні дослідження суб'єктів національної економіки. На підставі проведеного дослідження можливо стверджувати, що саме економічна категорія «персистентність діяльності» дозволяє сформулювати взаємозв'язок інших економічних категорій, таких як «ефективність діяльності» суб'єкта національної економіки, наприклад, сільськогосподарських підприємств, та їх «конкурентоспроможності» (див. рис. 3).

Як показало попереднє дослідження [3, 9], що така категорія в понятійно-категоріальному апараті національної економіки не використовувалась, а за-

стосовувалась в галузі математики, біології, екології, в інформаційних технологіях та, на нашу думку, може бути застосована не тільки для суб'єктів харчової промисловості, але й для суб'єктів інших галузей, наприклад, сільськогосподарських підприємств, для оцінки ефективності їх функціонування, конкурентоспроможності з метою стабілізації діяльності та розвитку.

На нашу думку, для аналізу персистентності діяльності сільськогосподарських підприємств та їх об'єднань необхідно застосувати методи, що дозволять оцінити ефективність функціонування та конкурентоспроможність таких суб'єктів національної економіки за окремими рівнями дослідження (рис. 4) на підставі застосування нових підходів для проведення такого аналізу [3, с. 194-195], рис. 4:

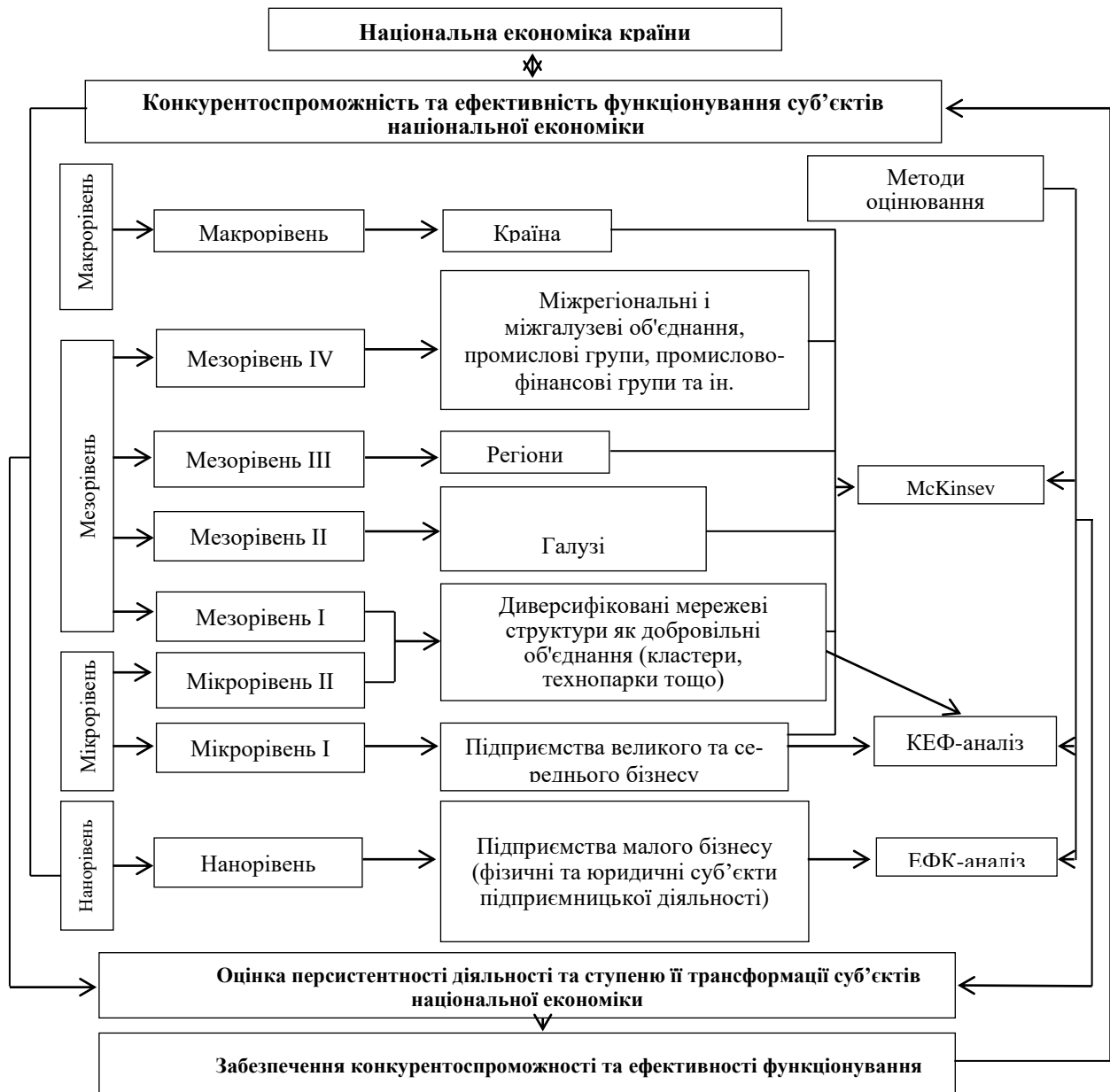

Рис. 4. Підхід до проведення персистентної трансформації суб'єктів національної економіки в системі забезпечення її конкурентоспроможності*

*розробка автора

– метод стратегічного аналізу McKinsey на макро- та мезорівнях дослідження для суб'єктів агропромислового комплексу України в цілому (регіональний та національний рівні дослідження);

– на мезо-, мікро-, мінірівнях дослідження суб'єктів агропромислового виробництва (великий та середній бізнес – агрохолдинги, сільськогосподарські підприємства) – КЕФ-аналіз;

– на нанорівні дослідження суб'єктів агропромислового виробництва (малий бізнес – фермерські господарства) – ЕФК-аналіз.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження публікацій вчених, макроекономічних показників та дослідження статистичних даних та по даній проблематики підтвердило:

– що на діяльність сільськогосподарських підприємств та процес агропромислового виробництва, зовнішньоекономічну діяльність України, види перевезень та зміну логістичних шляхів, в тому числі й на зміну фінансових результатів експортно-імпортних операцій від її реалізації, суттєво вплинула війна, яку розв'язала РФ проти України;

– але навіть в таких складних умовах функціонування економіки України, торгівля продукцією сільськогосподарських підприємств та агропромислового виробництва в 2022 р., а відповідно виробництво продуктів харчування, розвивається, що підтверджує, що діяльність сільськогосподарських підприємств і харчова промисловість мають стратегічне значення та забезпечує фінансово-економічну, соціальну та продовольчу безпеку як України, так й інших країн;

– для забезпечення функціонування та конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств з метою стабілізації агропромислового вироб-

ництва та розвитку таких важливих суб'єктів національної економіки запропоновано нами такий вид економічної трансформації їх діяльності, як персистентна, що є актуальним та інноваційним підходом для функціонування й системи управління, яка була обґрунтована для суб'єктів харчової промисловості України в попередніх наших дослідженнях;

– на підставі проведеного дослідження запропоновано вперше виділення економічної категорії «персистентність діяльності сільськогосподарських підприємств» – відображає ступінь економічної стійкості такого об'єкта дослідження до впливу факторів зовнішнього середовища та достатній рівень ефективності його функціонування, стабілізації виробництва і забезпечення конкурентоспроможності як суб'єкта агропромислового комплексу країни;

– на підставі проведеного попереднього дослідження для проведення необхідності проведення персистентної трансформації діяльності сільськогосподарських підприємств та їх об'єднань запропоновано застосування: методу стратегічного аналізу McKinsey на макро- та мезорівнях дослідження для суб'єктів агропромислового комплексу України в цілому (регіональний та національний рівні дослідження); КЕФ-аналіз – на мезо-, мікро-, мінірівнях дослідження суб'єктів агропромислового виробництва (великий та середній бізнес – агрохолдинги, сільськогосподарські підприємства); ЕФК-аналіз – на нанорівні дослідження суб'єктів агропромислового виробництва (малий бізнес – фермерські господарства);

– подальшого дослідження потребує розробка системи показників та шкала оцінювання проведення персистентної трансформації діяльності сільськогосподарських підприємств та їх об'єднань.

Література

1. Антонюк П.О., Ступницька, Т.М., Антонюк О.П., Баранюк, Х.О. Агропродовольча продукція в товарному експорті України в умовах війни: статистична оцінка // Економіка харчової промисловості. 2023. Т. 15, вип. 2. С. 3-9. doi: 10.15673/fie.v15i2.2679/.
2. Дейнеко Л.В., Кушніренко О.М., Ципліцька О.О., Гахович Н.Г. Наслідки повномасштабної воєнної агресії РФ для української промисловості // Економіка України. 2022. №5. С. 3-25. doi: 10.15407/economuqr.2022.05.003.
3. Купріна Н.М. Забезпечення конкурентоспроможності харчової промисловості України: теорія і практика: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», Одеса. 2019. 304 с.
4. Духницький Б.В. Основні аспекти регулювання міжнародної торгівлі агропродовольчою продукцією // Економіка АПК. 2019. №4. С. 74-80. doi: 10.32317/2221-1055.201904074.
5. Антонюк П.О., Антонюк О.П., Ступницька Т.М., Баранюк Х.О. Аналіз стану зовнішньої торгівлі залишками і відходами харчової промисловості // Економіка харчової промисловості. 2022. Т.14, вип. 4. С. 3-10. doi: 10.15673/fie.v14i4.2425
6. Кириленко І.Г., Івченко В.Є., Деменчук В.В. Основні тенденції розвитку світового продовольчого ринку та виробництво продовольства в Україні // Економіка АПК. 2018. №9. С. 34-35. doi: 10.32317/2221-1055.201809034.
7. Формування глобального і регіонального ринків сільськогосподарської сировини та продовольства: монографія / Ю.О. Лупенко та ін. / за ред. Ю.О. Лупенка, М.І. Пугачова. Київ: ННЦ-ІАЕ-2015, 320 с.
8. Державна служба статистики: [Веб-сайт]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 20.08.2023).
9. Купріна Н.М. Персистентна трансформація харчової промисловості України в контексті забезпечення її конкурентоспроможності // Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття:

матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції 19-20 жовтня 2021 р. Одеса: Одеська національна академія харчових технологій, 2021. С. 322-327. URL: <https://www.onaft.edu.ua/download/konfi/2021/Collection-of-abstracts-ekonom-19-20-21.pdf> (дата звернення: 20.08.2023).

10. Петришина Н.В. Проблеми трансформації економіки України // Економіка. 2014. Вип. 24. С. 31-38. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7394/Petryshyn%20%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 20.08.2023).

11. Турило А.М., Корнук О.В. «Економічна трансформація» як ключове поняття сучасного громадського розвитку // Науковий вісник херсонського державного університету. В. 6. Ч.3. 2014. С. 189-191. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_06/177.pdf (дата звернення: 20.08.2023).

12. Марчук Л.В., Смиковчук Т.В., Кондур О.С. Трансформація підприємств та реінжиніринг бізнес-процесів як базові технології управління: Електронний ресурс // Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. 2006 URL: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/bb71acef-2568-4ffc-8feb-784fb8fe5622/content> (дата звернення: 20.08.2023)

Стаття надійшла 10.09.2023

Стаття прийнята до друку 24.09.2023

Доступно в мережі Internet 10.10.2023

Kuprina N.

Doctor of Economics, Professor
Department of Accounting and Auditing
Odesa National University of Technology
Kanatna str., 112 Odesa, Ukraine, 65039
E-mail: k.natali_@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-4645-545X

TRANSFORMATION OF THE ACTIVITIES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN THE CONTEXT OF AGRICULTURAL PRODUCTION STABILIZING AND ENSURING THE DEVELOPMENT OF SUBJECTS OF THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE

The article is devoted to the study of directions for the stabilization of agro-industrial production and the activities of such important subjects of the national economy as agricultural enterprises, through the application of such a type of economic transformation of their activities as persistent one.

A study of the publications of scientists, macroeconomic indicators and statistical data of the foreign economic activity of agricultural enterprises and the export of agro-industrial products of Ukraine and its effectiveness, changes in logistics routes during the Russian Federation's war against Ukraine has been conducted.

In order to ensure the functioning and competitiveness of agricultural enterprises with the aim of stabilizing agro-industrial production and the development of such important subjects of the national economy, we have proposed such a type of economic transformation of their activity as persistent, which is a relevant and innovative approach to the functioning and management system, which was justified for subjects of the food industry of Ukraine in our previous studies.

On the basis of the conducted research, it has been proposed for the first time to allocate the economic category "persistence of the activity of agricultural enterprises". On the basis of the conducted preliminary research, in order to carry out the need for persistent transformation of the activities of agricultural enterprises and their associations, it has been proposed to apply: the McKinsey strategic analysis method at the macro- and meso-levels of the research for subjects of the agro-industrial complex of Ukraine as a whole (regional and national research levels); CEf-analysis – at the meso-, micro-, and mini-levels of the research of subjects of agro-industrial production (large and medium-sized businesses - agricultural holdings, agricultural enterprises); EfC-analysis - at the nano-level of research of subjects of agro-industrial production (small business - farms).

Key words: agricultural enterprises, foreign economic activity, export operations, agro-industrial production, subjects of the national economy, persistent transformation, stabilization, development support, innovative approaches.

References

1. Antoniuk, P. O., Stupnytska, T. M., Antoniuk, O. P., & Baraniuk, Kh. O. (2023). Ahroprodovolcha produktsiia v tovarnomu eksporti Ukrainy v umovakh viiny: statystychna otsinka. *Ekonomika kharchovoi promyslovosti*, 15(2), 3-9. doi: 10.15673/fie.v15i2.2679/.
2. Deineko, L. V., Kushnirenko, O. M., Tsyplitska, O. O., & Hakhovych, N. H. (2022). Naslidky povnomasshtabnoi voiennoi ahresii RF dlia ukrainskoi promyslovosti. *Ekonomika Ukrainy*, 5, 3-25. doi: 10.15407/economyukr.2022.05.003.
3. Kuprina, N. M. (2019). *Zabezpechennia konkurentospromozhnosti kharchovoi promyslovosti Ukrainy: teoriia i praktyka*. Vydavnychi dim «Helvetyka».
4. Dukhnytskyi, B. V. (2019). Osnovni aspekty rehuliuвання mizhnarodnoi torhivli ahroprodovolchoiu produktsiieiu. *Ekonomika APK*, 4, 74-80. doi: 10.32317/2221-1055.201904074.
5. Antoniuk, P. O., Antoniuk, O. P., Stupnytska, T. M., & Baraniuk, Kh. O. (2022). Analiz stanu zovnishnoi torhivli zalyshkamy i vidkhodamy kharchovoi promyslovosti. *Ekonomika kharchovoi promyslovosti*, 14(4), 3-10. doi: 10.15673/fie.v14i4.2425
6. Kyrylenko, I. H., Ivchenko, V. Ye., & Demenchuk, V. V. (2018). Osnovni tendentsii rozvytku svitovoho prodovolchoho rynku ta vyrobnytstvo prodovolstva v Ukraini. *Ekonomika APK*, 9, 34-35. doi: 10.32317/2221-1055.201809034.
7. Lupenko, Yu. O., Puhachov, M. I., & Dukhnytskyi, B. V. (2015). *Formuvannia hlobalnoho i rehionalnoho rynkiv silskohospodarskoi syrovyny ta prodovolstva*. (Lupenko, Yu. O., Puhachov, M. I., Eds.). NNTs-IAE-2015.
8. *Derzhavna sluzhba statystyky*. (2022). <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Retrieved August 20, 2023).
9. Kuprina, N. M. (2021). Persystemna transformatsiia kharchovoi promyslovosti Ukrainy v konteksti zabezpechennia yii konkurentospromozhnosti. *Ekonomichni ta sotsialni aspekty rozvytku Ukrainy na pochatku XXI stolittia: Materialy IX Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 322-327). Odesa: Odeska natsionalna akademiia kharchovykh tekhnolohii. <https://www.onaft.edu.ua/download/konfi/2021/Collection-of-abstracts-ekonom-19-20-21.pdf> (Retrieved August 20, 2023).
10. Petryshyna, N. V. (2014). Problemy transformatsii ekonomiky Ukrainy. *Ekonomika*, 24, 31-38. <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7394/Petryshyn%20%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Retrieved August 20, 2023).
11. Turylo, A. M., & Kornukh, O. V. (2014). «Ekonomichna transformatsiia» yak kliuchove poniattia suchasnoho hromadskoho rozvytku. *Naukovyi visnyk khersonskoho derzhavnoho universytetu*, 6(3), 189-191. http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_06/177.pdf (Retrieved August 20, 2023).
12. Marchuk, L. V., Smykovchuk, T. V., & Kondur, O. S. (2006). Transformatsiia pidpriemstv ta reinzhnirynh biznes-protsesiv yak bazovi tekhnolohii upravlinnia. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/bb71acef-2568-4ffc-8feb-784fb8fe5622/content> (Retrieved August 20, 2023)

Received 10 September 2023

Approved 24 September 2023

Available in Internet 10.10.2023

Цитування згідно ДСТУ 8302:2015

Купріна Н.М. Трансформація діяльності сільськогосподарських підприємств в контексті стабілізації агропромислового виробництва та забезпечення розвитку суб'єктів національної економіки України // Економіка харчової промисловості. 2023. Т.15, вип. 3. С. 39-47.

Cite as APA style citation

Kuprina, N. (2023). Transformation of the activities of agricultural enterprises in the context of agricultural production stabilizing and ensuring the development of subjects of the national economy of Ukraine. *Food Industry Economics*, 15(3), 39-47.